

Vård av järnvägarnas kantskog

Längs en järnväg finns skyddsområden som syftar till att möjliggöra en trygg järnvägstrafik. Skyddsområdet ligger utanför det egentliga järnvägsområdet. Järnvägsområdet ägs av staten medan skyddsområdet ofta utgörs av ekonomiskog i privat ägo. Området sträcker sig 30 meter från banans eller det närmaste spårets mittlinje.

Om det växer hög skog på skyddsområdet kan järnvägstrafiken utsättas för risker. Träd som faller på banan orsakar

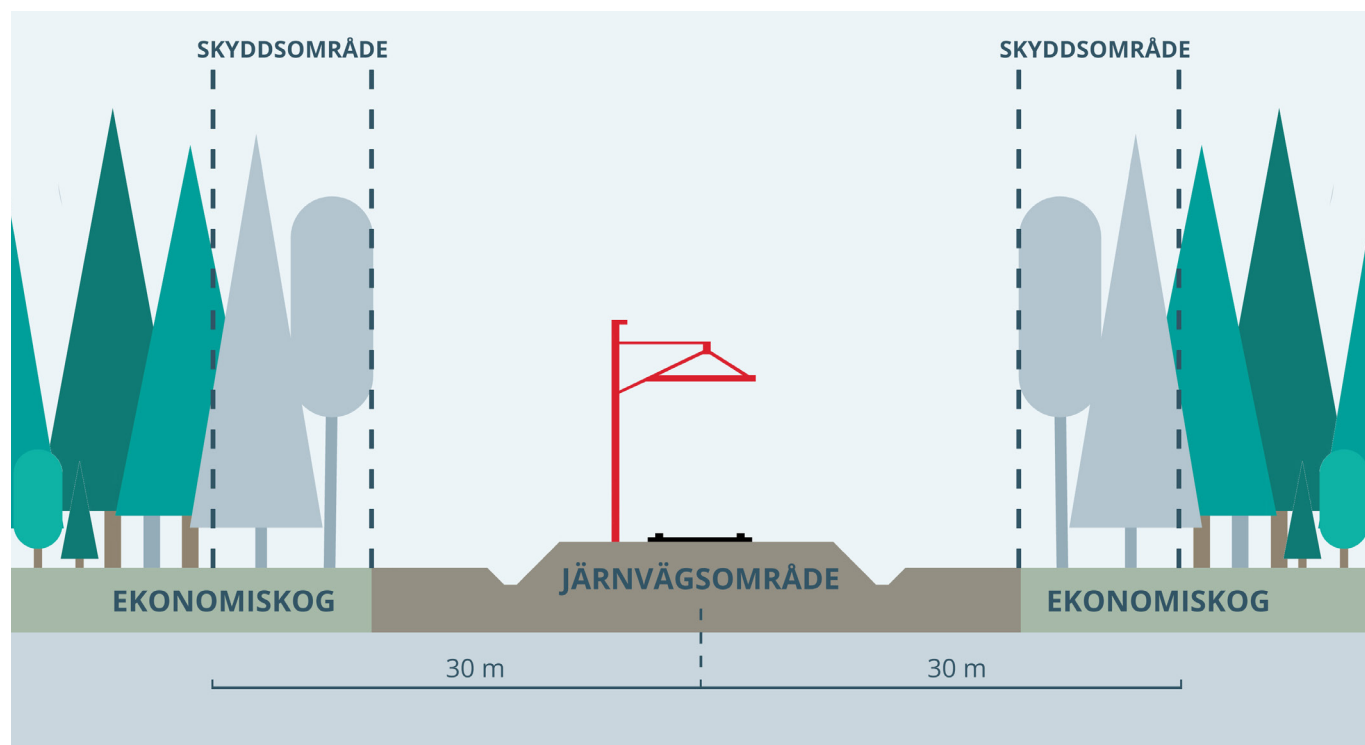
allvarliga störningar i tågtrafiken. Det är markägaren som fattar beslut om skogsvården på skyddsområdet och det är därför viktigt att han eller hon fäster uppmärksamhet vid skogsvården och de arbeten som utförs på skyddsområdet.

Trafikledsverket kan avlägsna träd på skyddsområdet om det är nödvändigt för att trygga tågtrafiken. Trafikledsverket kan organisera avverkningen av farliga träd och ta hand om försäljningen av virket fastighetsvis. Träd och buskar som inte utgör någon fara för trafiken lämnas kvar.

PLANTSKOGSVÅRD

Ekonomiskogen på skyddsområdet sköts på normalt sätt och åtgärderna utförs vid rätt tidpunkt. Vid plantskogsvården gynnas emellertid barrträd som har förutsättningar att utvecklas till stadiga träd som tål snöbelastning utan att brytas av eller falla omkull.

Vid slyröjningen avlägsnas sådana lövträd som hindrar barrträdens tillväxt. Den egentliga plantskogsröjningen utförs då plantskogen är 3-8 meter hög. Då avlägsnas alla lövträd som är högre än

de barrträd man har för avsikt att lämna. Om möjligt ska inga lövträd alls lämnas i kantskogen. Plantskogens täthet regleras i enlighet med rekommendationerna för skogsvård.

Om det förekommer plantskog av vårtbjörk på skyddsområdet röjs också den i enlighet med rekommendationerna för skogsvård. Då vårtbjörkarna ges tillräckligt med utrymme får de stadiga stammar som tål vind, storm och snöbelastning.

Bestånd i skärm- eller fröträdsställning avvecklas så tidigt som möjligt. Det samma gäller andra överståndare. På det här sättet minskar man risken för att överståndarna orsakar problem för järnvägstrafiken.

FÖRSTA GALLRING

Klena träd som böjer sig ut mot spåret utgör en risk för järnvägstrafiken. Därför är det viktigt att utföra första gallringen i tid. Bestånd som växer på ett skyddsområde för järnväg ska gallras något kraftigare än normalt men i övrigt följs rekommendationerna för skogsvård. Körstråken läggs så att drivningen kan utföras på ett ändamålsenligt sätt.

Vid första gallringen ska man i första hand gynna barrträd. Särskilt sådana lövträd som hunnit växa sig högre än barrträden bör avlägsnas, eftersom de ofta utvecklar en klen stam som lätt kan böja sig ut mot järnvägen.

I ett nygallrat bestånd är diametertillväxten snabb. Risken för snö-, vind- och stormskador minskar i takt med att stammarna växer i diameter.

ENERGIVEDSGALLRING

Mellan järnvägen och den egentliga ekonomiskogen kan man ibland hitta partier av ung, oskött skog. Kraftiga vindar och snön böjer lätt de klena stammarna ut mot järnvägen. I sådana fall kan energivedsgallring ofta vara en lämplig avverkningsmetod.

I kantskogen längs en järnväg ska man eftersträva en så snabb diametertillväxt hos träden som möjligt. Därför ska man gallra beståndet glesare än normalt också vid energivedsgallring. Körstråken läggs så att drivningen kan utföras på ett ändamålsenligt sätt.

GALLRING AV ÄLDRE BESTÅND

På skyddsområdet utförs andra gallringen 20-30 år efter första gallringen. I det här skedet gallras beståndet något svagare än vad rekommendationerna för

skogsvård förutsätter. En alltför kraftig gallring utsätter ett äldre trädbestånd för stormskaderisk.

Vid gallringen avlägsnas alla träd som är skadade eller lutar ut mot järnvägsspåret. Körstråken läggs så att drivningen kan utföras på ett ändamålsenligt sätt.

Grövre gallringsbestånd i ekonomiskog på skyddsområde.

FÖRNYELSEAVVERKNINGAR

I ekonomiskog på skyddsområden för järnvägar utförs förnyelseavverkningsantingen i form av kalavverkning eller naturlig förnyelse. Då beståndet är förnyelsemoget enligt de kriterier som ingår i skogsvårdsrekommendationerna bör man inte längre utföra gallringar i beståndet. Förnyelsen ska inte heller skjutas upp onödigt länge eftersom risken för storm- och vindskador ökar i äldre skogar.

Förnyelseavverkningsmetoden på ett skyddsområde ska utföras så att den sträcker sig ända till gränsen för skogsfastigheten. Lämna inte lämna kvar sådana träd invid järnvägen som lätt blir utsatta för vind och storm efter avverkningen.

Förnyelseavverkning i ekonomiskog på skyddsområde. Vid röjning av skyddsområdet avlägsnas sådana träd som kan medföra risker för järnvägstrafiken, medan låga buskagen gärna kan lämnas.

PLOCK- OCH LUCKHUGGNINGAR

Plock- och luckhuggningar ingår i de avverkningsmetoder som används inom ramen för kontinuerlig beståndsvård. Vid plockhuggning avverkas de största träden i beståndet för att ge utrymme åt mindre, men livskraftiga träd. Samtidigt skapar man förutsättningar för naturlig plantsättning.

Plockhuggning lämpar sig i allmänhet i grandominerade bestånd och i karga tallskogar i norra Finland.

Plockhuggning kan också kompletteras med luckhuggning. På så sätt blir plantsättningen bättre och det går att upprätthålla ett inslag av lövträd. Luckhuggning utförs bara i något äldre skog.

HÖGSTUBBAR OCH BUSKAGE

Högstubbar kan tillverkas med skördare så att man kapar trädet på 2-4 meters höjd och lämnar toppdelen okvistad kvar på marken.

Som högstubbar lämpar sig i första hand kommersiellt mindre värdefulla, över 10 cm grova träd samt skadade och döda träd. Man måste alltid komma överens med markägaren om att spara högstubbar.

I ekonomiskogar på skyddsområden ska man spara låga buskagen, det tryggar mångfalden och mjukar upp landskapet på förnyelseytorna.

Syftet med naturvårdsträd är att öka biodiversiteten. På grund av säkerhetsrisken ska man ändå inte lämna naturvårdsträd i omedelbar närhet av järnvägen.

På ett skyddsområde bör man undvika att lämna naturvårdsträd i närheten av järnvägsspåret.

SKOGSFÖRNYELSE

Kantskogen vid en järnväg förnyas med ståndortsanpassade metoder. Vid röjning av skyddsområdet avlägsnas sådana träd som kan medföra risker för järnvägstrafiken, medan låga buskagen gärna lämnas. Markberedning och sådd eller plantering utförs på normalt sätt på skyddsområdet. Om ståndorten lämpar sig för gran kan

man hellre förnya med gran än med vårtbjörk eller andra lövträdsdrag.

På själva skyddsområdet bör man inte lämna frö- eller skärmträd. Området förnyas nog även om fröträden ligger litet längre bort. Naturlig förnyelse för tall och gran fungerar på ett avstånd som motsvarar ungefär 1,5 gånger trädhöjden. Vårtbjörken sprider sig effektivt ännu längre bort.

Skogslagen förpliktigar skogsägaren att se till att det uppstår ett tillräckligt gott plantbestånd om en förnyelseyta är över 0,3 hektar stor.

Fläckhögläggning och plantering av gran på ett skyddsområde som nyligen slutavverkats.

LAGRING AV VIRKE

Skyddsområden vid järnväg lämpar sig inte för virkeslagring på grund av kraven på elsäkerhet. På själva järnvägsområdet är virkeslagring förbjuden. De servicevägar som löper längs järnvägen får inte heller användas för virkestransport.

ARBETSSÄKERHET

Den som arbetar i ekonomiskog på ett skyddsområde bör beakta allmänna krav på arbets säkerhet, men någon särskild kompetens för säkerhet i banarbete krävs inte. Om man rör sig och arbetar på järnvägsområdet krävs däremot en sådan kompetens. Arbets säkerheten ska säkerställas i god tid innan

virkesdrivningen inleds. Skördarföraren bör få information om järnvägen och arbets säkerheten i arbetsinstruktionerna för arbetsområdet ifråga.

HÖJ ARBETSSÄKERHETEN SÅ HÄR

- Ta i samband med drivningsplaneringen reda på om det finns träd på området som utgör en särskild risk, till exempel träd som kan falla på spåret. Om sådana hittas bör innehavaren av avverkningsrätten tillsammans med Trafikledsverkets bandisponent besluta om det tryggaste sättet att fälla dem.
- Gör vid behov en förröjning för att förbättra sikten.
- Trafikledsverket hjälper vid behov till med att avlägsna farliga träd som ligger nära järnvägsspåret. För att trygga arbets säkerheten kan man behöva tillstånd för banarbete eller så kan eltillförseln behöva brytas. Trafikledsverket ger här anvisningar för hur man ska gå tillväga och Trafikledsverket står för kostnaderna för arbets säkerheten i sådana här fall.
- Beakta de risker som uppstår vid fällning redan då skördaren är 50 meter från järnvägsspåret. Träden fälls bort från järnvägen för att det inte ska uppstå någon dominoeffekt. Skördarföraren tillämpar "solen-i-ryggen"-principen.
- Minimavståndet till elledning, stolpar och stödvajrar vid arbete nära järnvägsområde är 3 meter. Närmare än det här får man inte komma med t.ex. kranen eller virket i gripen.

OM ETT TRÄD FALLER PÅ JÄRNVÄGEN

- Man får inte försöka lösgöra ett träd som står i kontakt med kontakttråden eller en stolpe.
- En kontakttråd som brustit är fortfarande spänningsförande. Om den når marken uppstår en farlig stegspänning. Gå inte närmare än 20 meter från skadade elanordningar eller ett träd som lutar mot elanordningarna.
- Så länge du håller dig inne i fordonet är du trygg.
- Om ett träd faller på kontakttråden eller närmare än 3 meter från närmaste skena, meddela genast om

detta till det allmänna nödnumret 112. Var beredd att uppge din position. Du kan också meddela din position genom att ange stolpnumret på den närmaste stolpen om du ser numret utan att gå närmare än säkerhetsavståndet (20 m).

AVLÄGSNADE PÅ TRAFIKLEDSVERKETS FÖRSORG AV TRÄD PÅ SKYDDSOMRÅDE MED EKONOMISKOG SOM ÄGS AV GRANNE

Trafikledsverket har rätt att avlägsna träd från skyddsområdet då säkerheten i järnvägstrafiken så kräver. Ägaren till skogsfastigheten erhåller som ersättning det försäljningspris som försäljningen av virket inhämtat. Om avverkningen av träd på skyddsområdet utförs tidigare än planerat kan det uppstå en ekonomisk förlust för fastighetsägaren. Om man inte kan komma överens om ersättningen kan Lantmäteriverket utreda ersättningsnivån vid en lantmäteriförrättning.

Då avverkningen inleds meddelar Trafikledsverket markägaren om en fastighetsvis samförsäljning av virket. Det finns inget krav på skogsförnyelse på områden som underskider 0,3 hektar. Finlands skogscentral är den instans som övervakar att skogsförnyelsen följer skogslagen. I allmänhet kan man lita på att den naturliga förnyelsen leder till att det uppstår ett nytt plantbestånd.

Trafikledsverket följer de förpliktelser som anges i såväl skogslagen som andra lagar. Säkerheten i arbetet baserar sig på Trafikledsverkets direktiv och på statsrådets förordning om säkerhet i drivningsarbete 23.8.2001/749.

Här pågår en avverkning som beställts av Trafikledsverket. Skördarföraren har utbildning i säkerhet i banarbete och får därför röra sig också på järnvägsområdet.

Text: Airi Matila, Arto Koistinen, Seppo Mikkonen och Sini Miettinen. **Översättning:** Romi Rancken. **Foton:** Airi Matila (1, 2, 3, 4) och Mikko Pääskynen (5).

Trafikledsverket har bekostat publiceringen av detta skogsvårdskort. Kortet är avgiftsfritt och tillgängligt på finska och svenska.

© Tapio Oy, 2021